

Nacionālais kino
centrs

Režisora Herca Franka 95. jubilejas izlase portālā filmas.lv

Publicēts: 14.01.2021.

Šogada 17. janvārī 95 gadi aprit Latvijas dokumentālā kino klasiķim, kinorežisoram Hercam Frankam (1926-2013), un Nacionālā Kino centra portāls filmas.lv piedāvā noskatīties režisora nozīmīgāko filmu izlasi – gan digitalizētas un restaurētas klasiskās filmas (1961-1987) sadarbībā ar Latvijas Valsts Kinofotofonodokumentu arhīvu, gan 21. gadsimtā veidotus darbus.

„Man nav interesanti, ja ir jau iepriekš zināms, ar ko filma varētu beigties, un varonis vienkārši izstāsta savas iepriekš izdomātās domas. Man kino sākas tur, kur redzams, ka doma dzimst kadrā, manu acu priekšā, kur jūtam, ka varonis šaubās, un jūtam, ka viņš ir dzīvs! Filma par cilvēku vienmēr ir filma par viņa dvēseles dzīvi,” – tā savulaik teicis režisors Hercs Franks.

Režisors [Hercs Franks \(17.01.1926.-3.03.2013.\)](#) ir viens no Latvijas poētiskā dokumentālā kino tradīcijas radītājiem un arī spēcīgākais teorētiķis Latvijas kinodokumentālistikā 20. gadsimta 60. gados – viņš vēlāk gan rakstījis teorētiskus apcerējumus par dokumentālo kino, gan arī bijis scenārija autors vairākām nozīmīgām kolēģu filmām, kas arī iekļautas jubilejas izlasē.

Tieši ar tādu scenāriju arī sākas Herca Franka iespaidīgā trajektorija Latvijas kino vēsturē – strādājot par fotogrāfu vakara avīzē *Rīgas Balss*, viņš uzņēma fotogrāfiju, no kuras dzimst ideja īsfilmai *Baltie zvani* (1961), šo scenāriju izvēlas jaunie kinematogrāfisti Ivars Kraulītis un Uldis Brauns, un rezultātā top filma, kuru Latvijas kinokritiķi uzskata par poētiskā stila pamatakmeni, bet pasaules kinokritiķi ierindojuši starp 100 visu laiku labākajām īsfilmām; filma iekļauta arī Latvijas Kultūras kanonā.

Kinorežijā Hercs Franks debitē 1965. gadā ar zvejnieku dzīvi un darbam veltītu televīzijas īsfilmu *Sājā maize* (1965), par kuru Meistars pats teicis: „Ko gan kāds var pateikt par savu pirmo bērnu? Tas vienmēr būs dārgs, jo ir pirmais. Sākumā man nebija nekā cita, kā vien maza kamera manās rokās.” Tajā pašā gadā Hercam Frankam kopā ar dzejnieku Imantu Ziedoni uztic veidot scenāriju Latvijas republikas jubilejas pilnmetrāžas filmai *Gada reportāža* (1965), kuru filmē režisors Aivars Freimanis un operators Ivars Seleckis, un šis jauno un talantīgo cilvēku kopdarbs ir pārliecinošs pierādījums tam, ka Latvijas dokumentālajā kino ir iestājies jauns laikmets un tā centrā ir dzīvs cilvēks, nevis sastingusi ideoloģija.

Un vēl viens kinovēsturei nozīmīgs Herca Franka scenārijs – kopā ar režisoru Uldi Braunu un vēl trim filmēšanas komandām veidota pilnmetrāžas lielfilma *235 000 000* (1967), kas filmēta visā toreizējā Padomju Savienībā, jau scenārijā iecerot divas paralēlas sižeta līnijas – valstiski svarīgi notikumi un, tiem pretstatā, cilvēka dzīves personisko notikumu intimitāte.

Herca Franka klasiskos režijas darbus šajā jubilejas izlasē pārstāv trīs ļoti dažādas filmas. Īsfilma *Mūžs* (1972, operators Kalvis Zalčmanis) ar ilga vērojuma metodi atklāj personības cilvēcisko mērogu, filmējot slavenu kolhoza priekšsēdētāju Edgaru Kauliņu Lielvārdē, bet *Vecāks par desmit minūtēm* (1978, operators Juris Podnieks) ir pasaulē slavenākā Herca Franka filma – tikai desmit minūtes garš, bet ārkārtīgi ietilpīgs maza bērna dvēseles portrets; filma iekļauta Latvijas Kultūras kanonā un daudzu starptautisku festivālu un kinoskolu programmās.

Klasisko periodu noslēdz pilnmetrāžas filma *Augstākā tiesa* (1987), kuras galvenais varonis ir uz nāvi notiesāts slepkava, un režisora mēģinājumi izprast šī cilvēka dzīvi un likteni, risinot sarežģītus ētiskus jautājumus, pārvērš filmu grēksūdzē.

Režisora jubilejas nedēļā viņa filmu kolekcijai portālā *filmas.lv* tiek pievienoti arī divi ļoti nozīmīgi 21. gadsimtā uzņemti darbi. Pilnmetrāžas filma *Flashback* (2002) izauga no idejas pēc 20 gadiem sameklēt mazo puisēnu no filmas *Vecāks par desmit minūtēm*, bet rezultātā Hercs Franks šajā filmā pavērs dokumentālista kameru pret sevi un atskatās uz visu savu dzīvi – no bērnības Ludzas ebreju ģimenē līdz sirds operācijai Jeruzalemē –, veltīdams filmu visiem saviem kolēģiem operatoriem, ar kuriem laimējies strādāt kopā. Filma *Flashback* saņēmusi daudzus nozīmīgus apbalvojumus pasaules festivālos, un tieši šīs filmas iznākšanas kontekstā Hercam Frankam trijās valstīs piešķir balvas par mūža ieguldījumu kinomākslā – Latvijā (2001), Izraēlā (2004) un Krievijā (2006).

Savukārt filma *Bailu robeža* (2014) ir Herca Franka pēdējais darbs, kuru pēc Meistara nāves pabeidza līdzrežisore Marija Kravčenko, filmas producents ir Guntis Trekteris (studija *Ego Media*), līdzproducents – Vitālijs Manskis (studija *Vertov. Real Cinema*). Filmas varoņi paši pēc savas iniciatīvas nonāk pilnīgi ekstrēmā situācijā – Igals Amirs divdesmit sešu gadu vecumā nogalina Izraēlas premjerministru, tiek notiesāts uz mūža ieslodzījumu un kļūst par valsts nīstāko cietumnieku, bet Larisa – emigrante no Krievijas, četru bērnu māte – šķiras no vīra, lai apprecētu slepkavu un dzemdētu viņam dēlu. Filmas autori daudzu gadu garumā mēģina izprast šo sarežģīto stāstu, kurā savijas dzīvība, nāve un mīlestība, kamēr filma kļūst par pieminekli Režisoram.

Filmu skatīšanās iespējama tiešsaistē jebkurā laikā bez maksas visur Latvijā, kur vien pieejams interneta pārklājums; ne tikai datora pārlūkprogrammās, bet arī viedtālrunos un planšet datoros ar jaunākajām iOS un *Android* operētājsistēmu versijām.

Portāls www.filmas.lv ir arī Latvijas filmu nozares plašākā datu bāze – tur pieejama kataloga informācija par vairāk nekā 2700 Latvijā uzņemtām filmām, sākot ar 1920. gadu. Portāls tapis pēc Kultūras ministrijas iniciatīvas ar Eiropas Savienības atbalstu, tā izveidē sadarbojas Nacionālais Kino centrs un Kultūras informācijas sistēmu centrs, kas nodrošina portāla tehnisko darbību.

Sagatavoja:

Kristīne Matīsa,

Nacionālā Kino centra

filmu nozares informācijas speciāliste

[26129954](tel:26129954), [67358879](tel:67358879)

kristine.matisa@nkc.gov.lv

<https://www.nkc.gov.lv/lv/jaunums/rezisoru-herca-franka-95-jubilejas-izlase-portala-filmaslv>